

Ruziyev Davron Yuldashevich

KONSERT IJROCHILIGI ASOSLARI

(I KITOB: TARIXIY QISM)

O'quv qo'llanma

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA‘LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

Ruziyev Davron Yuldashevich

**KONSERT IJROCHILIGI
ASOSLARI
(I KITOB: TARIXIY QISM)**

*Respublika Oliy o‘quv yurtlari bakalavriatining 60211500 —
“Cholg‘u ijrochiligi (xalq cholg‘ulari)” yo‘nalishi talabalari uchun
o‘quv qo‘llanma*

**“Durdona” nashriyoti
Buxoro – 2023**

UO'K 37.015.31:78(075.8)

KBK 74.200.25+85.3ya73

R 86

Ruziyev, D.Y.

Konsert ijrochiligi asoslari(I kitob: tarixiy qism) [Matn] : o'quv qo'llanma /
D.Y. Ruziyev. - Buxoro: Sadridin Salim Buxoriy, 2023. -248 b.

KBK 74.200.25+85.3ya73

Ushbu o'quv qo'llanma Oliy ta'lim tizimi 60211500 - Cholg'u ijrochiligi (xalq cholg'ulari) yo'nalishining "Konsert ijrochiligi asoslari" fani bo'yicha tayorlangan bo'lib, shu yo'nalishning o'quv dasturi asosida tuzilgan. Unda xalq cholg'ulari buyuk ipak yo'li davrida, Sharq olimlarining risolalarida musiqani jamiyatda tutgan o'mi va ahamiyati, XIX asrning ikkinchi yarmi XX asr boshlarida cholg'u musiqasining tutgan o'm, XX asrning 20-90 hamda Mustaqillik yillarida o'zbek xalq cholg'ularida ijrochilik san'ati, O'zbekistonda xalq cholg'ulari orkestri – ijrochilikning yangi shakli, musiqa asarlari ustida ishlash, xalq cholg'ularida konsert ijrochiligi, kasb bo'yicha muallim-ustoz va murabbiy, o'z ustida ishlashning o'ziga xos xususiyatlari ifodalangan.

Mas'ul muharrir:

To'xtasin Rajabov – BuxDU "Musiqqa ijrochiligi va madaniyat" kafedrasi mudiri, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor

Taqrizchilar:

Jo'rabek Yarashev – Buxoro davlat pedagogika instituti "Musiqqa va tasviriy san'at" kafedrasi mudiri, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Baxtiyor Mustafoyev- BuxDU "Musiqqa ijrochiligi va madaniyat" kafedrasi dotsenti, p.f.n.

O'quv qo'llanma Buxoro davlat universitetining 2023 –yil 31-oktabrdagi 556-sonli buyrug'iga asosan nashr etishga ruxsat berilgan. 556-30

ISBN 978-9910-04-064-1

MUNDARIJA

Muallifdan	4
Kirish	6
Birinchi bo‘lim. Xalq cholg‘ulari Buyuk ipak yo‘li davrida	8
Xalq cholg‘ularining buyuk ipak yo‘li va turli tarixiy jarayonlari orqali dunyoga tarqalishi	8
Xalq cholg‘ularining har bir davlatda o‘ziga xos tarzda nomlanishi va qisman o‘zgargan holda ona Vataniga qaytib kelishi	20
Udning Xitoyda “Pipa”, Yaponiyada “Biva”, Italiyada “Mandolina” deb nomlanishi va o‘zgacha ijro uslublari	26
Yapon torli cholg‘u asbobi - Biva.....	31
Italiya mandolinasini	36
Sharq olimlarining risolalarida musiqani jamiyatda tutgan o‘rni va ahamiyati haqida.....	40
Abu Ali ibn Sinoning “Davolash kitobi” asarining “Musiqqa haqida risola” bobidagi cholg‘ular ta’rifi.....	47
Safiuddin al-Urmaviyning musiqiy ta’limoti	50
Abdulqodir Marog‘iy risolalarida O‘rta asr cholg‘ulari haqidagi ma’lumotlar	52
Abdurahmon Jomiy va uning musiqiy-nazariy merosi.....	56
Darvish Alining an’anaviy xalq cholg‘ulari haqidagi ma’lumotlari	57
Ikkinchi bo‘lim. Xorijiy tadqiqotchilarning xalq cholg‘ulari haqidagi fikrlari	61
Xalq cholg‘ularini o‘rganish bo‘yicha yaratilgan ilmiy manbalar... 63	
Uchinchi bo‘lim. XIX asrning ikkinchi yarmi XX asr boshlarida cholg‘u musiqasining tutgan o‘rni	71
XIX asrning ikkinchi yarmida xalq cholg‘ularida ijrochilik. Xalq bayramlari, sayllar, mavsumiy va oilaviy marosimlarda cholg‘u musiqasi	71
Pahlavon Niyoz Mirzaboshi (Kamil Xorazmiy)ning hayoti va ijodi	75
Mahoratli sozanda Usta Olim Komilovning cholg‘u ijrochiligi san’atiga qo‘shgan hissasi	79
Rus va xorijiy etnograf-folklorshunoslarning Turkiston o‘lkasida olib borgan ilmiy izlanishlari.....	81
XX asrning 20-30 – yillarida o‘zbek xalq cholg‘ularida ijrochilik .	86
Cholg‘u ansambllarining yangi shakllari	89

“Sanoyi Nafisa” va “Ko‘k ko‘ylak”chilar ansambllarining ijodiy faoliyati.....	96
To‘rtinchi bo‘lim. O‘zbekistonda xalq cholg‘ulari orkestri – ijrochilikning yangi shakli.....	104
O‘zbekistonda xalq cholg‘ulari orkestrining tashkil etilishi, maqsad va vazifalari	104
Orkestr tashkilotchilari	107
Orkestrlarning ijro repertuari	110
Orkestr rahbarlari, dirijyorlar	112
O‘zbek xalq cholg‘ularida professional ta‘limning yuzaga kelishi	121
Toshkent (hozirgi O‘zbekiston) davlat konservatoriyasida o‘zbek xalq cholg‘ulari bo‘limi va kafedrasining tashkil etilishi	125
Modernizatsiyalashtirilgan cholg‘ular asosida musiqiy ta‘lim tizimining o‘rta maxsus va Oliy o‘quv muassasalarida joriy etilishi	129
Professional ta‘limning yuzaga kelishida jonbozlik ko‘rsatgan ustozlarning hayoti, ijodi va pedagogik faoliyati.....	138
Beshinchi bo‘lim. To‘xtasin Jalilov nomidagi davlat akademik xalq cholg‘ulari orkestri.....	149
Orkestrining gastrol safarlari.....	149
Orkestrning xalq cholg‘ulari ijrochilik san‘ati rivojiga qo‘shgan hissassi	154
Orkestrning o‘z repertuari ijrosi orqali milliy sozlarni targ‘ibot qilganligi.....	159
Doni Zokirov nomidagi davlat xalq cholg‘ulari orkestrining yangi izlanishlar davri	162
Doni Zokirov nomidagi Davlat xalq cholg‘ulari orkestrining yangi izlanishlar davri	166
Orkestr dirijyori Hikmat Rajabovning ijodiy faoliyati va “Oh, oppoq kapalak” hamda “O‘zbekiston o‘zirniki” asarlarining ijrochilik tahlili.....	170
1960-1990-yillarda o‘zbek xalq cholg‘ularida ijrochilik san‘ati ...	176
Mashhur ijrochilarning hayoti va ijodiy faoliyati	180
Oltinchi bo‘lim. Mustaqillik yillarida o‘zbek xalq cholg‘ularida ijrochilik san‘ati	187
Mustaqillik yillarida ijro shakllarining yuzaga kelishi va xalqaro sahnalardagi yutuqlar	187
Xalqaro ko‘rik-tanlovlar va festivallarning ahamiyati.....	190

Mustaqillik davrida shakllangan orkestrlar va ularning ijodiy faoliyati	195
“So‘g‘diyona” davlat xalq cholg‘ulari kamer orkestrining ijodiy faoliyati	203
Orkestr asoschisi Firuza Abdurahimovaning ijodiy faoliyati	208
O‘zbekiston kompozitorlarining kamer orkestri uchun yaratgan maxsus asarlari	210
Test savollari	215
Test javoblari	227
Glossariy	228
Foydalanilgan adabiyotlar	242

